

Conductes prosocials i antisocials en l'esport escolar

Pedro Ángel Latorre-Román¹, María Teresa Bueno-Cruz¹, Melchor Martínez-Redondo² i Jesús Salas-Sánchez^{3*}

¹Departament de Didàctica d'Expressió Corporal, Universitat de Jaén, Espanya

²Conselleria d'Educació, Junta d'Andalusia, Espanya

³Universidad Autónoma de Chile, Xile

Citació

Latorre-Román, P. Á., Bueno-Cruz, M. T., Martínez-Redondo, M., & Salas-Sánchez, J. (2020). Prosocial and Antisocial Behaviour in School Sports. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 139, 10-18. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2020/1\).139.02](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2020/1).139.02)

Resum

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar la conducta prosocial i antisocial en l'esport escolar. Van participar-hi 247 nenes i nens d'edat compresa entre els 8 i els 12 anys, organitzats en cinc grups: esportistes d'atletisme, de futbol, bàsquet, multiesport i sedentaris. Els resultats indiquen que, en els grups d'esportistes, els nens mostren una conducta antisocial superior que les nenes i aquestes més empatia. El grup de futbol presenta menys presa de perspectiva i el grup sedentari major preocupació empàtica. Alhora, el grup de futbol mostra més agressivitat que la resta de grups amb diferències significatives en relació amb l'atletisme. Es pot concloure que la participació en l'esport infantil competitiu no té relació directa amb més conducta prosocial i menys conducta antisocial.

Paraules clau: esport, nens, socialització, competició

Editat per:

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Institut Nacional d'Educació
Física de Catalunya (INEFC)

ISSN: 2014-0983

*Correspondència:

Jesús Salas-Sánchez
jesussalas644@gmail.com

Secció:

Activitat física i salut

Rebut:

20 de juliol de 2018

Acceptat:

23 d'abril de 2019

Publicat:

1 de gener de 2020

Introducció

La importància de l'activitat física (AF) per a la salut és ben coneguda. Diverses autories assenyalen beneficis físics i psíquics quan els nens fan activitat física (Ahn i Fedewa, 2011; Janssen i Leblanc, 2010). A més, l'educació física i l'esport han estat considerats importants instruments per al desenvolupament de valors personals i socials, d'aquí la seva rellevància formativa i pedagògica (Ruiz i Cabrera, 2004). En aquest sentit, l'esport és sovint assumit com un instrument de desenvolupament moral i social en nens i adolescents (Bortoli et al., 2012) sent un mitjà apropiat per a aconseguir valors de desenvolupament personal i social, afany de superació, integració, respecte a la persona, tolerància, acceptació de regles, perseverança, treball en equip, superació dels límits, autodisciplina, etc. (Ruiz i Cabrera, 2004). Gutiérrez (2004) assenjala l'esport com a poder socialitzador i com a eina per a integrar col·lectius d'immigrants, ensenyar responsabilitat a joves en risc, per prevenir i tractar les drogodependències, per facilitar la reinserció a les institucions penitenciàries, per millorar la socialització dels barris marginals, per afavorir la socialització de persones grans, etc.

No obstant això, la participació en esports s'associa també a resultats negatius, a causa, fonamentalment, de a la seva naturalesa competitiva i a l'excessiva pressió per guanyar (Li et al., 2015), la qual cosa pot comportar conductes agressives i antiesportives (Pelegrin et al., 2013). En alguns casos els esportistes es veuen arrossegats pels models de l'esport espectacle i les seves manifestacions més negatives: agressivitat, violència, afany desmesurat de triomf i altres qualitats socialment no desitjables (Gutiérrez, 2004).

La socialització a través de l'esport fa referència a l'aprenentatge d'actituds, valors i habilitats generals (joc net, companyonia o conducta agressiva) que s'adquireixen en la pràctica esportiva i suposa també la consideració de com els agents de socialització, l'estructura organitzativa, la filosofia dels programes esportius, la família, les orientacions i conductes de l'entrenador poden afectar l'experiència esportiva i l'orientació dels valors dels nens (Boixadós et al., 1998). Aquest potencial socialitzador que té l'esport pot tenir conseqüències negatives o positives, segons la manera en què s'estableixi la interacció entre la persona que se socialitza, els agents socialitzadors i els contextos socials (Ramírez et al., 2004). En aquest sentit, l'esport constitueix un entorn neutre per a la socialització, sent els determinants del procés de socialització: 1) els agents de socialització (pares, entrenadors i organitzadors de competicions esportives); 2) les diferents situacions socialitzants de l'esport infantil, és a dir: moment, lloc, persona, circumstàncies i conseqüències (Cruz et al., 1996).

El comportament prosocial implica comportar-se amb humanitat, mentre que l'aspecte inhibitor representa el comportament antisocial (Bortoli et al., 2012). Per exemple, ànims verbals al company d'equip i intimidació física a l'oponent són comportaments prosocials i antisocials respectivament en l'esport (Hodge i Lonsdale, 2011). Un aspecte desitjable a nivell pedagògic seria que l'esport escolar afavorís les conductes prosocials. Tant la persona (orientació d'objectius) com el context (clima motivacional) són variables a tenir en compte en la conducta prosocial o antisocial en l'esport (Hodge i Lonsdale, 2011). L'orientació a la tasca i el clima de mestratge són predictors positius de la conducta prosocial, mentre que l'orientació a l'ego i el clima de rendiment són predictors positius de comportament antisocial (Kavussanu, 2006). Existeix, per tant, una relació significativa i positiva entre els nivells més alts d'autodeterminació, és a dir, de motivació intrínseca, la qual suposa el compromís d'un esportista amb una activitat pel plaer, el gaudi i la satisfacció que li produeix i l'aparició de comportaments i intencions prosocials (Prat et al., 2019; Sánchez-Oliva et al., 2011).

Per tant, la socialització i el desenvolupament moral són elements importants en l'esport escolar; no obstant això, les dades empíriques són encara escasses i serien necessaris més estudis en els quals s'analitzessin les possibles diferències entre esports, edat i sexe dels participants en relació amb les conductes prosocials i antisocials en l'esport. En aquest sentit, l'objectiu d'aquest estudi és analitzar aquestes conductes en diferents esportistes escolars federats, en relació amb el sexe i amb aquelles nenes i nens que no practiquen esport.

Metodologia

Participants

En aquest estudi van participar 247 nens (140 nens, 107 nenes) d'educació primària (EP) de 8 a 12 anys seleccionats de diferents clubs esportius i centres d'EP de la província de Jaén i que van ser dividits en cinc grups: esportistes d'atletisme ($n = 40$), de futbol ($n = 54$), bàsquet ($n = 47$), multiesport ($n = 52$) i sedentaris ($n = 54$). La mostra va ser per conveniència i com a criteris d'inclusió es van tenir en compte l'escolarització i no patir cap discapacitat física i/o intel·lectual. A més, els nens practicants d'atletisme, futbol i bàsquet havien d'estar federats. Els pares van signar un consentiment informat de participació voluntària dels seus fills en aquesta recerca. L'estudi va ser aprovat pel Comitè de Bioètica de la Universitat de Jaén.

Taula 1

Resultats sociodemogràfics de les persones tutores dels nens en relació amb el grup analitzat

		Sedentaris	Multiesport	Futbol	Atletisme	Bàsquet	<i>p</i> -valor
Nivell d'estudis <i>n</i> (%)	Sense estudis	4 (7.4)	2 (3.8)	7 (13)	1 (2.5)	3 (6.4)	.016
	Primaris	47 (87)	39 (75)	39 (72.2)	23 (57.5)	32 (68.1)	
	Secundaris	3 (5.6)	8 (15.4)	6 (11.1)	14 (35.0)	9 (19.1)	
	Universitaris	0 (0.0)	3 (5.8)	2 (3.7)	2 (5.0)	3 (6.4)	
Estat civil <i>n</i> (%)	Casat	48 (88.9)	47 (90.4)	45 (83.3)	32 (80.0)	41 (87.2)	.736
	Separat/divorciat	6 (11.1)	5 (9.6)	7 (13.0)	7 (17.5)	5 (10.6)	
	Vidu	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (3.7)	1 (2.5)	1 (2.1)	
Nivell socioeconòmic <i>n</i> (%)	Baix	3 (5.6)	3 (5.8)	6 (11.1)	1 (2.5)	4 (8.5)	.533
	Mitjà	51 (94.4)	49 (94.2)	48 (88.9)	39 (97.5)	43 (91.5)	
Nens/nenes		19/35	27/25	36/18	32/8	26/21	<.001

Materials i instruments

Per a l'anàlisi de la conducta prosocial es va emprar l'Interpersonal Reactivity Index (IRI) en la seva versió espanyola (Pérez-Albéniz et al., 2003). Es tracta d'una escala formada per 28 ítems dividits en quatre subescales que al seu torn mesuren quatre magnituds diferents del concepte general d'empatia: Presa de perspectiva, Fantasia, Preocupació empàtica i Malestar personal, compostes per set ítems cadascuna d'elles. Aquest instrument permet mesurar tant l'actitud cognitiva com la reacció emocional de l'individu, la seva actitud empàtica i presenta adequades propietats psicomètriques (α de Cronbach = .70-.78).

Per a l'anàlisi de la conducta antisocial es va emprar el qüestionari de conducta antisocial (CCA) (Martorell i González, 2011). Consta de 36 ítems, incloent quatre alternatives de resposta ("mai", "alguna vegada", "moltes vegades" i "sempre"). Aquest instrument es divideix en tres subescales, sent la primera subescala la d'agressivitat que fa al·lusió a conductes d'agressivitat verbal o física amb els altres. La segona subescala és la d'aïllament i avalua la necessitat d'estar sol, escapant i evitant les situacions que impliquin relacionar-se amb els altres. L'última subescala rep el nom d'ansietat/retraïment, i avalua la dificultat per a relacionar-se amb els altres, en aquesta ocasió tenint en compte reaccions vitals o funcionals. Aquest instrument també presenta adequades propietats psicomètriques (α de Cronbach = .91).

Finalment, mitjançant un qüestionari sociodemogràfic, realitzat *ad hoc*, es va recollir també informació de les persones tutores (edat, estat civil, nivell d'estudis i nivell socioeconòmic).

Procediment

Abans de gestionar els qüestionaris es va sol·licitar el permís de la direcció del centre i dels corresponents coordinadors dels diferents clubs esportius. Després de

la sol·licitud dels permisos convenients es va començar amb l'administració dels qüestionaris, que es va realitzar per petits grups en presència de personal investigador de l'estudi. De manera autoadministrada es va emplenar cada qüestionari, atenent-se en tot moment als dubtes i assegurant la confidencialitat i l'anonimat de les respostes. La durada de la realització dels qüestionaris va ser d'aproximadament 30 minuts. La recollida de dades es va realitzar al llarg del curs escolar 2015-2016.

Anàlisi estadística

Les dades d'aquest estudi es van analitzar mitjançant el programa estadístic SPSS., v.19.0 per a Windows, (SPSS Inc, Chicago, USA). El nivell de significació es va fixar en $p < .05$. Les dades es mostren en estadístics descriptius de mitjana, desviació típica i percentatges. Es va comprovar la distribució normal de les dades i la igualtat de variàncies mitjançant proves de Kolmogorov-Smirnov i contrast de Levene respectivament. Les diferències entre sexes i tipus d'esport es van analitzar mitjançant anàlisi de variància (ANOVA) amb anàlisi *post hoc* (Bonferroni). Finalment, es va realitzar una anàlisi de correlació Pearson entre la conducta prosocial i antisocial.

Resultats

A la taula 1 s'exposen els resultats sociodemogràfics dels pares dels nens en relació amb cada grup analitzat i el nombre de nenes i nens per grup. Hi ha diferències significatives amb el nivell d'estudis, destacant que el grup de futbol presenta el més alt percentatge de pares sense estudis.

A la taula 2 i a les figures 1, 2, 3 i 4 s'exposen els resultats de la conducta prosocial i antisocial en

Taula 2
Resultats de les conductes prosocial i antisocial en els diferents grups analitzats i en relació amb el gènere

	Sedentaris			Multiesport			Futbol			Atletisme			Bàsquet		
	Nens (M, DE)	Nenes (M, DE)	Grup total (M, DE)	Nens (M, DE)	Nenes (M, DE)	Grup total (M, DE)	Nens (M, DE)	Nenes (M, DE)	Grup total (M, DE)	Nens (M, DE)	Nenes (M, DE)	Grup total (M, DE)	Nens (M, DE)	Nenes (M, DE)	Grup total (M, DE)
Presa de perspectiva	24.53 (3.58)	25.29 (4.54)	25.02 (4.21) _a	23.15 (4.89)	28.24 (4.90) _{>}	25.60 (5.48) _a	23.42 (4.49)	28.11 (5.54) _{>}	24.98 (5.30) _b	27.75 (5.16)	32.75 (2.18) _{>}	28.75 (5.11) _a	23.15 (5.06)	30.00 (3.46) _{>}	26.21 (5.56) _a
Fantasia	22.26 (5.77)	22.40 (5.16)	22.35 (5.33)	23.37 (5.98)	25.00 (5.85)	24.15 (5.91)	21.14 (6.08)	21.78 (7.82)	21.35 (6.64)	18.16 (6.58)	25.88 (6.31) _{>}	19.70 (7.16)	22.27 (7.07)	22.48 (10.35)	22.36 (8.59)
Preocupació empàtica	27.16 (4.65)	28.17 (4.79)	27.81 (4.73) _a	24.89 (5.48)	28.32 (3.93) _{>}	26.54 (5.06) _{ab}	23.19 (6.07)	26.56 (6.09) _{>}	24.31 (6.23) _{ab}	21.56 (6.35)	31.75 (1.66) _{>}	23.60 (7.04) _{ab}	22.77 (6.11)	25.24 (6.82)	23.87 (6.49) _b
Distress o malestar personal	24.84 (4.63)	22.40 (3.79) _{>}	23.26 (4.23)	23.56 (6.72)	25.12 (6.28)	24.31 (6.50)	21.36 (4.18)	26.11 (6.63) _{>}	22.94 (5.55)	20.03 (4.35)	27.25 (4.71) _{>}	21.48 (5.25)	22.27 (4.96)	26.62 (4.90) _{>}	24.21 (5.34)
Total empatia	98.79 (8.93)	98.26 (13.35)	98.44 (11.90)	94.96 (14.41)	106.68 (12.54) _{>}	100.60 (14.61)	89.11 (15.41)	102.56 (17.20) _{>}	93.59 (17.11)	87.50 (12.96)	117.62 (11.92) _{>}	93.53 (17.55)	90.46 (14.28)	104.33 (19.207) _{>}	96.66 (17.88)
Total conducta antisocial	64.42 (10.76)	64.23 (9.56)	64.30 (9.90)	67.52 (10.48)	61.60 (11.68) _{>}	64.67 (11.37)	72.67 (13.55)	62.50 (8.82) _{>}	69.28 (13.03)	62.91 (11.17)	61.38 (7.80)	62.60 (10.51)	71.38 (13.56)	63.10 (9.95) _{>}	67.68 (12.66)
Agressivitat	25.00 (6.91)	24.11 (4.75)	24.43 (5.5) _{a,c}	27.63 (5.21)	23.20 (4.20) _{>}	25.50 (5.21) _{a,c}	29.00 (6.20)	24.56 (4.19) _{>}	27.52 (5.96) _{b,c}	24.41 (5.15)	19.63 (3.33) _{>}	23.45 (5.18) _a	28.58 (6.29)	23.24 (4.85) _{>}	26.19 (6.24) _{b,c}
Aïllament	18.16 (4.31)	17.23 (4.25)	17.56 (4.25)	18.30 (5.43)	16.80 (4.25)	17.58 (4.91)	20.42 (5.65)	17.33 (5.02) _{>}	19.39 (5.60)	17.84 (4.65)	17.25 (2.55)	17.73 (4.29)	19.96 (4.74)	17.52 (4.28)	187.87 (4.66)
Ansietat/retraïment	18.26 (5.41)	20.06 (4.98)	19.43 (5.16)	18.70 (4.47)	18.72 (5.36)	18.71 (4.87)	19.81 (5.01)	17.72 (4.76)	19.11 (4.98)	17.25 (4.45)	21.88 (3.39) _{>}	18.17 (4.62)	19.88 (5.92)	19.19 (4.14)	19.57 (5.16)

>: diferències significatives ($p < .05$) amb el grup de nens; diferent lletra subíndex; diferències significatives ($p < .05$) entre la mostra total de cada grup.

relació amb el sexe i els grups d'esportistes. Es pot destacar que en la conducta prosocial i els seus diferents factors, les diferències entre sexes es comencen a evidenciar en els grups de nens esportistes, mostrant les nenes majors nivells d'empatia i existint només aquesta diferència entre sexes en el factor de distrès o malestar personal en el grup de sedentaris. En relació amb la conducta antisocial, no es troben diferències significatives entre sexes en el grup de sedentaris, apareixent aquestes diferències en els grups d'esportistes, presentant els nens major conducta antisocial. En relació amb el grup total, el grup de futbol presenta menys presa de perspectiva que la resta de grups i el grup sedentari mostra major preocupació empàtica que la resta de grups amb diferències significatives amb el grup de bàsquet. Així mateix, el grup de futbol manifesta major agressivitat que la resta de grups amb diferències significatives en relació amb l'atletisme. En l'anàlisi per sexes, tenint en compte l'esport i la conducta prosocial, els nens del grup d'atletisme presenten de manera significativa major presa de perspectiva que el grup de multisport, futbol i bàsquet; a més, el grup de sedentaris presenta major preocupació empàtica que la resta de grups amb diferències significatives amb el grup d'atletisme. Finalment, el grup de sedentaris mostra major distrès i malestar personal

que la resta de grups amb diferències significatives en relació amb el grup de bàsquet (figura 1).

En les nenes, el grup de sedentàries mostra menor presa de perspectiva que la resta de grups amb diferències significatives amb els grups d'atletisme i bàsquet. Finalment, el grup de sedentàries manifesta major distrès i malestar personal que la resta de grups amb diferències significatives en relació amb el grup de bàsquet (figura 2).

Tenint en compte la conducta antisocial, els nens que practiquen futbol presenten la major puntuació en conducta antisocial amb diferències significatives en relació amb el grup d'atletisme; alhora, els nens del grup d'atletisme manifesten menor agressivitat que la resta de grups amb diferències significatives en relació amb els grups de futbol i bàsquet (figura 3).

Quant a les nenes, no hi ha diferències significatives (figura 4).

L'anàlisi de correlació de Pearson mostra una associació negativa entre la puntuació en empatia total amb l'agressivitat ($r = -0.345, p < .01$) i l'aïllament ($r = -0.202, p < .01$) i positiva amb l'ansietat/retraïment ($r = .301, p < .01$). En el cas de la puntuació total en conducta antisocial només s'obté una associació negativa amb la presa de perspectiva ($r = -.360, p < .01$).

Figura 1
Diferències en empatia amb els nens en funció de l'esport practicat

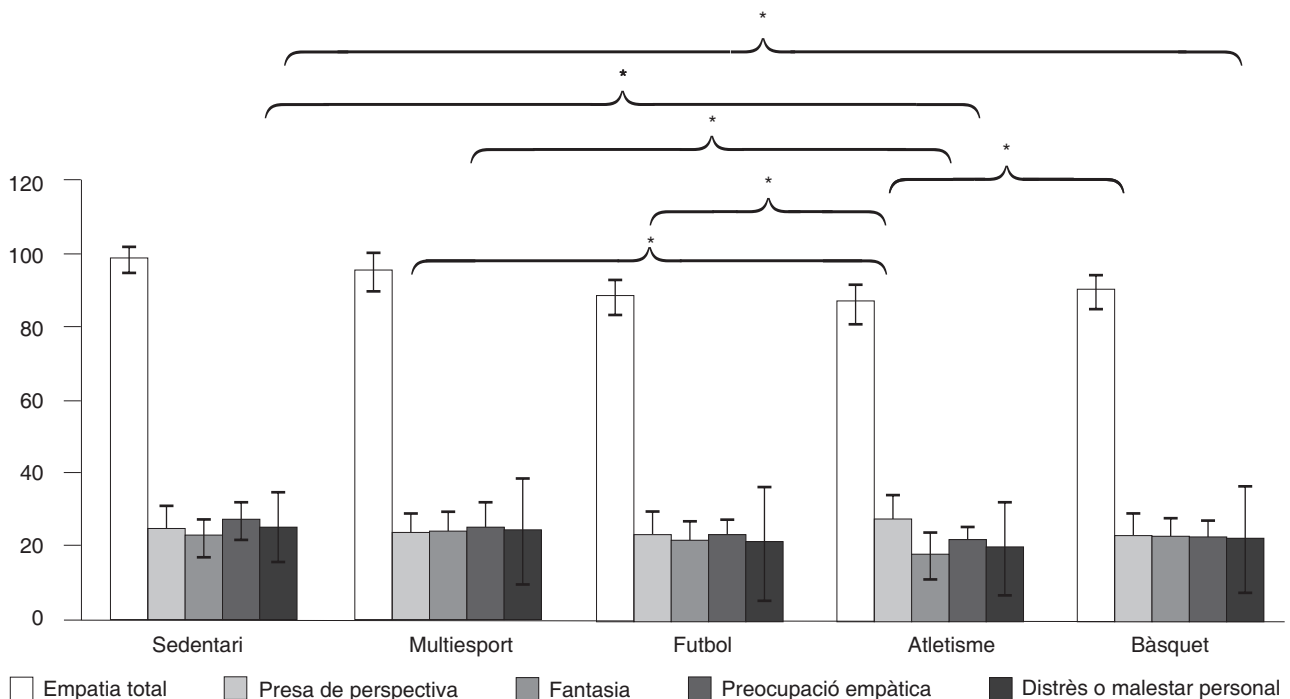

Figura 2
Diferències en empatia en les nenes en funció de l'esport practicat

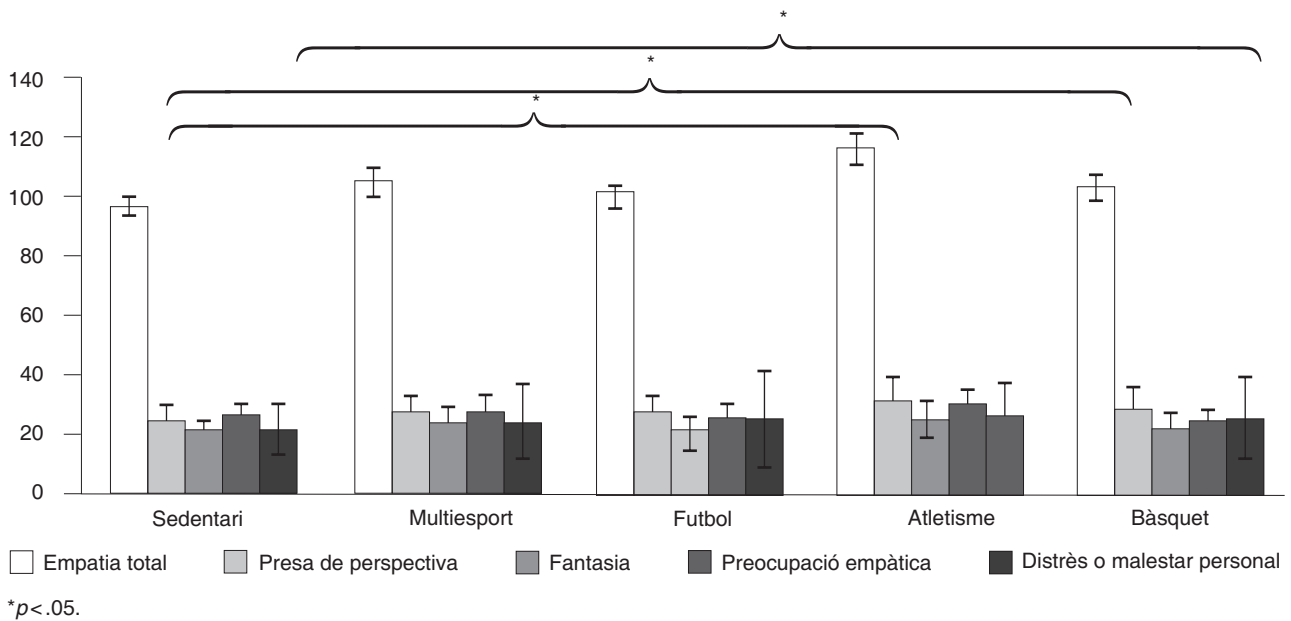

Figura 3
Diferències en conducta antisocial en els nens en funció de l'esport practicat

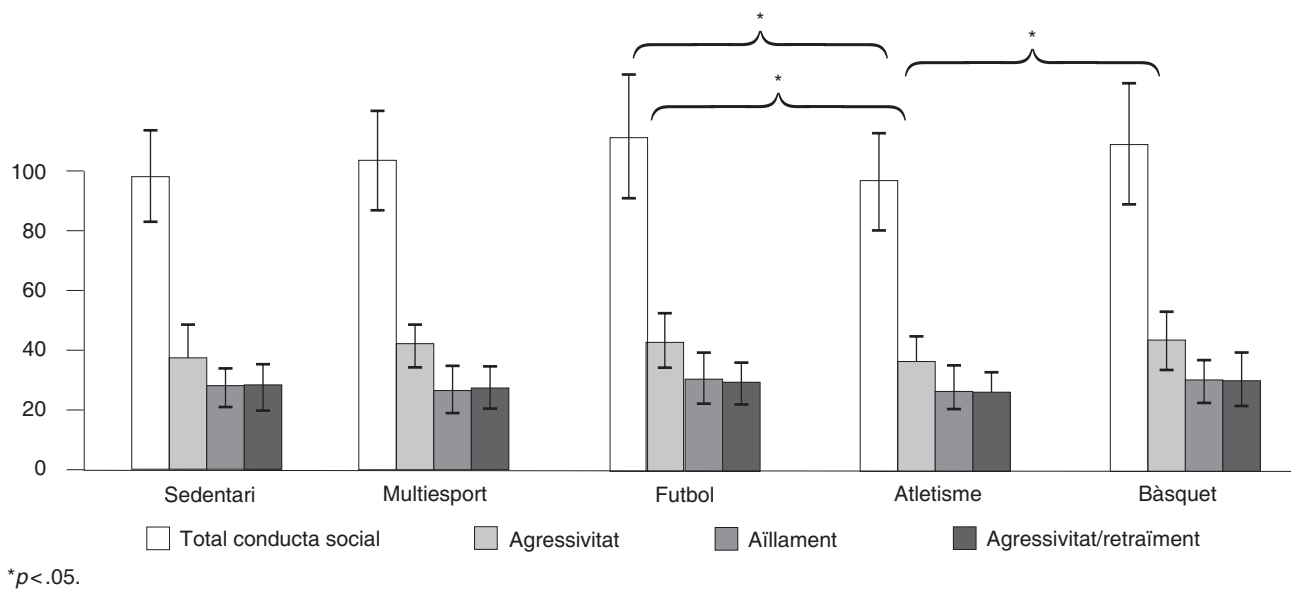
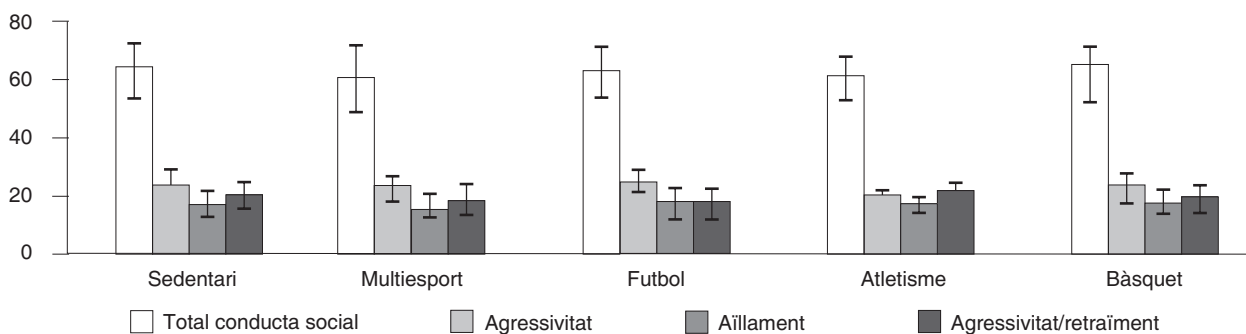

Figura 4
Diferències en conducta antisocial en les nenes en funció de l'esport practicat

Discussió

L'objectiu principal d'aquest estudi ha estat analitzar les conductes prosocial i antisocial de diferents esportistes escolars en relació amb el sexe i amb nens que no practiquen esport. La troballa més important d'aquest estudi assenyalava que la pràctica esportiva infantil de caràcter federat no provoca majors nivells d'empatia o menors nivells de conducta antisocial en relació amb nens que no fan esport, i que existeixen algunes diferències significatives en aquestes conductes en funció de l'esport practicat. En aquest sentit, el sol fet de prendre part en competicions esportives no garanteix la formació del caràcter o l'adquisició de l'esportivitat (Cruz et al, 1996).

Tenint en compte el sexe, les diferències en conducta prosocial es comencen a evidenciar en els grups d'esportistes, presentant les nenes esportistes major empatia que els nens, no trobant aquestes diferències en el grup sedentari. Circumstància semblant s'observa en la conducta antisocial, en la qual no existeixen diferències significatives entre sexes en el grup de sedentaris, però sí en el d'esportistes, mostrant els nens una conducta antisocial superior. En població infantil i adolescent, estudis previs (Garaigordobil i Galdeano, 2006; Gorostiaga et al., 2014) han mostrat que les nenes presenten més empatia que els nens. De manera específica i en l'àmbit esportiu, a diferència d'aquest estudi, Kavussanu et al. (2009) no van trobar diferències en empatia entre homes i dones futbolistes de 15 i 47 anys, però d'acord amb aquest estudi, els homes manifestaven major conducta antisocial. Els estudis sobre aquest tema són escassos i a vegades contradictoris. En aquest sentit, Pelegrín et al., (2010) indiquen que els joves que practiquen un esport tenen un menor risc de desenvolupar conductes agressives, en mostrar conductes més extravertides, sensibles i respectuoses cap als altres.

Tenint en compte els grups analitzats, el grup de futbol presenta menys presa de perspectiva que la resta de grups i el grup sedentari mostra major preocupació empàtica que la resta de grups amb diferències significatives amb el grup de bàsquet. Així mateix, el grup de futbol mostra més agressivitat que la resta de grups amb diferències significatives en relació amb l'atletisme. Si es tenen en compte els factors sociodemogràfics de les persones tutores, cal destacar que entre els diferents grups formats hi ha diferències significatives en el nivell d'estudis, sent les del grup de futbol les que major percentatge representen sense estudis, encara que no es pot dilucidar en aquest treball l'associació entre la moralitat d'aquestes i el nivell d'estudis. A més, poden influir diferents factors en aquests resultats: el model d'iniciació esportiva, el plantejament de la competició,

la pressió ambiental en relació amb les persones tutores, amistats, clubs i la influència dels mitjans de comunicació de masses. En aquest sentit i de l'anàlisi de diverses autories Sáenz et al. (2015) destaquen que les conductes prosocial i antisocial en contextos esportius pot estar influenciada per diversos factors com són: el grup d'iguals, els professors d'educació física, les persones tutores i espectadores, àrbitres, mitjans de comunicació i representants institucionals. Segons la teoria d'aprenentatge social, es pot provocar una forta agressivitat en el nen només pel fet d'exposar-lo a models agressius amb èxit i recompensar-li intermitentment una conducta agressiva (Bandura i Walters, 2002).

En relació amb l'anterior qüestió, és rellevant la funció dels esports espectacle en l'esport infantil, el màxim objectiu del qual és la victòria, la recompensa econòmica i la meritocràcia. Referent a això, Sáenz et al. (2015) indiquen que a través de l'esport professional, es poden transmetre a l'esport educatiu contravalors com: guanyar costi el que costi, la humiliació, la venjança, etc. Les conductes agressives han arribat a ser massa habituals en les graderies, en les banquetes i sobretot en el terreny de joc (Blasco i Orgilés, 2014). Particularment, en el context del futbol infantil i després de l'anàlisi de 240 competicions, Gimeno et al. (2007) indiquen que les persones tutores són les que provoquen el 19% de les agressions verbals als àrbitres i en un 4% dels casos van provocar agressions físiques als entrenadors. La pressió de les persones tutores és per tant un predictor de la intenció i actuació de comportaments antisocials en nens esportistes (Sánchez et al., 2014). No obstant això, el comportament dels entrenadors durant la pràctica i la competició té un major impacte en els comportaments dels joves esportistes que el comportament dels seus tutors (Palou et al., 2013).

D'altra banda, és necessari que l'entrenador orienti el treball cap a la tasca en si mateixa perquè els esportistes tinguin una major satisfacció de les seves necessitats d'autonomia i de relacions socials, la qual cosa propiciaria l'aparició de motius de pràctica més intrínsecs, majors comportaments prosocials i la reducció de conductes antisocials (Sánchez-Oliva et al., 2012). El clima motivacional associat a la tasca per part de companys, entrenador i persones tutores estarà relacionat de manera negativa amb accions antisocials i el clima motivacional orientat a l'ego creat pels companys, l'entrenador i les persones tutores està relacionat de manera positiva amb accions antisocials (Leo et al., 2009). En aquest sentit, l'orientació a la tasca i el clima de domini són predictors positius de la conducta prosocial, mentre que l'orientació a l'ego i el clima de rendiment són predictors positius del comportament antisocial en futbolistes de 12 a 17 anys (Kavussanu, 2006).

A més, els entrenadors que mantenen bones relacions amb els seus atletes redueixen el comportament antisocial, i l'exposició a nivells relativament alts de raonament sociomoral en el context de les activitats esportives promou la conducta prosocial (Rutten et al., 2007). Per tant, les relacions de suport entre entrenadors i atletes s'associen a un menor comportament antisocial (Rutten et al., 2011). En aquest sentit, els atletes motivats de manera autònoma haurien de ser més propensos a comportar-se d'acord amb el seu sentit i valors internalitzats, que inclourien el respecte dels altres i de si mateixos i, alhora, ser més propensos a involucrar-se en comportaments prosocials i menys a participar en el comportament antisocial (Hodge i Lonsdale, 2011).

Conclusió

A partir d'aquesta recerca es conclou que la participació en l'esport infantil competitiu no garanteix una major conducta prosocial i una menor conducta antisocial en relació amb els nens que no fan esport, fins i tot, en determinats esports com el futbol, s'incrementa la conducta antisocial, i alhora, s'observa una major preocupació empàtica en el grup sedentari.

La gran limitació d'aquest estudi és que no es van analitzar determinats correlats i conductes de moralitat dels entrenadors i persones tutores en relació amb l'esport escolar que en poguessin determinar amb major claredat els resultats. Per tant, en estudiar les conductes prosocials i antisocials dels joves esportistes, s'observa que pocs treballs han analitzat l'esquema moral dels entrenadors, les persones tutores, grup d'iguals i ideari dels clubs. Futures recerques han d'abordar prospectives d'estudi que permetin determinar amb major precisió la relació entre el comportament moral dels joves i l'esport.

Referències

- Ahn, S., & Fedewa, A. L. (2011). A meta-analysis of the relationship between children's physical activity and mental health. *Journal of Pediatric Psychology*, 36(4), 385-397. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsq107>
- Bandura, A., & Walters, R. H. (2002). *Aprendizaje social y desarrollo de la personalidad*. Alianza Editorial.
- Blasco, M., & Orgilés, M. (2014). Agresividad en menores de 18 años jugadores de fútbol: diferencias en función del sexo y la edad y en comparación con los jugadores de baloncesto. *Cuadernos de Psicología del Deporte*, 14(2), 21-26.
- Boixadós, M., Valiente, L., Mimbriero, J., Torregrosa, M., & Cruz, J. (1998). Papel de los agentes de socialización en deportistas en edad escolar. *Revista de Psicología del Deporte*, 7, 295-310.
- Bortoli, L., Messina, G., Zorba, M., & Robazza, C. (2012). Contextual and individual influences on antisocial behaviour and psychobiosocial states of youth soccer players. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(4), 397-406. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.01.001>
- Cruz, J., Boixadós, M., Torregrosa, M., & Mimbriero, J. (1996). ¿Existe un deporte educativo?: papel de las competiciones deportivas en el proceso de socialización del niño. *Revista de Psicología del Deporte*, 9-10, 111-134.
- Garaigordobil, M., & Galdeano, G. de. (2006). Empatía en niños de 10 a 12 años. *Psicothema*, 18(2), 180-186.
- Gimeno, F., Sáenz, A., Vicente, J., y Aznar, M. (2007). Deportividad y violencia en el fútbol base: un programa de evaluación y de prevención de partidos de riesgo. *Revista de Psicología del Deporte*, 16(1), 103-118.
- Gorostiaga Manterola, A., Balluerka Lasa, N., & Soroa Martínez, G. (2014). Evaluación de la empatía en el ámbito educativo y su relación con la inteligencia emocional. *Revista de Educación*, 364, 12-38. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2014-364-253>
- Gutiérrez, M. (2004). El valor del deporte en la educación integral del ser humano. *Revista de Educación*, 335, 105-126.
- Hodge, K., & Lonsdale, C. (2011). Prosocial and antisocial behavior in sport: The role of coaching style, autonomous vs. controlled motivation, and moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 33(4), 527-547.
- Janssen, I., & Leblanc, A. G. (2010). Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 7(1479-5868), 40. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-7-40>
- Kavussanu, M. (2006). Motivational predictors of prosocial and antisocial behaviour in football. *Journal of Sports Sciences*, 24(6), 575-588. <https://doi.org/10.1080/02640410500190825>
- Kavussanu, M., Stamp, R., Slade, G., & Ring, C. (2009). Observed prosocial and antisocial behaviors in male and female soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21, S62-S76. <https://doi.org/10.1080/10413200802624292>
- Leo, F. M., Sánchez, P. A., Sánchez, D., Gómez, F. R., & García, T. (2009). Análisis de las relaciones existentes entre la orientación y el clima motivacional con los comportamientos antisociales en jóvenes deportistas. *Revista Iberoamericana de Psicología del Ejercicio y el Deporte*, 4(1), 15-28.
- Li, C., Koh, K. T., Keng, C., Wang, J., & Chian, L. K. (2015). Sports participation and moral development outcomes: Examination of validity and reliability of the prosocial and antisocial behavior in sport scale. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 10(2-3), 505-513.
- Martorell, M., & González, R. (2011). Estudio confirmatorio del cuestionario de conducta antisocial (CCA) y su relación con variables de personalidad y conducta antisocial. *Ridep*, 1(31), 97-114.
- Palou, P., Ponseti, F. J., Cruz, J., Vidal, J., Cantalops, J., Borrás, P. A., & Garcia-Mas, A. (2013). Acceptance of gamesmanship and cheating in young competitive athletes in relation to the motivational climate generated by parents and coaches. *Perceptual and Motor Skills*, 117(1), 1332-1345. <https://doi.org/10.2466/10.30.PMS.117x14z9>
- Pelegrín, A., Garcés de los Fayos, E., & Cantón, E. (2010). Estudio de conductas prosociales y antisociales. Comparación entre niños y adolescentes que practican y no practican deporte. *Informació psicològica*, 99, 64-78.
- Pelegrín, A., Serpa, S., & Rosado, A. (2013). Aggressive and unsportsmanlike behaviours in competitive sports: An analysis of related personal and environmental variables. *Anales de Psicología / Annals of Psychology*, 29(3), 701-713. <https://doi.org/10.6018/analesps.29.3.175841>
- Pérez-Albéniz, A., De Paül, J., Etxeberria, J., Montes, M. P., & Torres, E. (2003). Adaptación de Interpersonal Reactivity Index (IRI) al español. *Psicothema*, 15(2), 267-272.
- Prat, Q., Camerino, O., Castañer, M., Andueza, J., & Puigarnau, S. (2019). The personal and social responsibility model to enhance innovation in physical education. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 136, 83-99. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2019/2\).136.06](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2019/2).136.06)
- Ramírez, W., Vinaccia, S., & Ramón, G. (2004). El impacto de la actividad física y el deporte sobre la salud, la cognición, la socialización

- y el rendimiento académico: una revisión teórica. *Revista de Estudios Sociales*, 18, 67-75. http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0123-885X2004000200008
- Ruiz, G., y Cabrera, D. (2004). Los valores en el deporte. *Revista de Educación*, 335, 9-19. <http://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:-61fac5cf-2550-463c-947e-6462de143872/re33503-pdf.pdf>
- Rutten, E. A., Schuengel, C., Dirks, E., Stams, G. J. J. M., Biesta, G. J. J., & Hoeksma, J. B. (2011). Predictors of antisocial and prosocial behavior in an adolescent sports context. *Social Development*, 20(2). <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2010.00598.x>
- Rutten, E. A., Stams, G. J. J. M., Biesta, G. J. J., Schuengel, C., Dirks, E., & Hoeksma, J. B. (2007). The contribution of organized youth sport to antisocial and prosocial behavior in adolescent athletes. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(3), 255-264. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9085-y>
- Sáenz, A., Gimeno, F., Gutiérrez, H., Lacambra, D., Bosque, R. A. del, & Marcén, C. (2015). Evaluación de la violencia y deportividad en el deporte: un análisis bibliométrico. *Cuadernos de Psicología del Deporte*, 15(1), 211-222.
- Sánchez, P. A., Pulido, J. J., Amado, D., Sánchez, D., & Leo, F. M. (2014). Percepción de la conducta de los padres en los comportamientos antisociales mostrados por los jóvenes participantes de deportes colectivos. *Universitas Psychologica*, 13(1), 299-309. <https://doi.org/10.11144/Javeriana.UPSY13-1.ppcp>
- Sánchez-Oliva, D., Leo Marcos, F. M., Sánchez-Miguel, P. A., Amado Alonso, D., & García-Calvo, T. (2012). Antecedentes motivacionales de los comportamientos prosociales y antisociales en el contexto deportivo. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y del Deporte*, 12(46), 253-270.
- Sánchez-Oliva, D., Leo Marcos, F. M., Sánchez-Miguel, P. A., Gómez-Corrales, F. R., García-Calvo, T. (2011). Self-Determination theory and prosocial behaviours in young football players. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 103, 32-38.

Conflicte d'interessos: les autories no han comunicat cap conflicte d'interessos.

© Copyright Generalitat de Catalunya (INEFC). Aquest article està disponible a la url <https://www.revista-apunts.com/>. Aquest treball està publicat sota una llicència Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. Les imatges o qualsevol altre material de tercers d'aquest article estan incloses a la llicència Creative Commons de l'article, tret que s'indiqui el contrari a la línia de crèdit; si el material no s'inclou sota la llicència Creative Commons, els usuaris hauran d'obtenir el permís del titular de la llicència per reproduir el material. Per veure una còpia d'aquesta llicència, visiteu <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>